

Libris

THOMAS KENEALLY

Respect pentru oameni și cărți

LISTA LUI SCHINDLER

Traducere: **Faur Agachi**

Editura **ORIZONTURI**

Divizia de blindate a generalului Sigmund List, avansând către nord dinspre regiunea sudetă, a ocupat minunata bijuterie din sudul Poloniei, Cracovia, pe 6 septembrie 1939, pătrunzând pe ambele flancuri. În urma lor, Oskar Schindler a intrat în orașul care avea să-l adăpostească în următorii cinci ani. Deși în cursul acelei luni el avea să arate că se depărtase de național-socialism, putea totuși să înțeleagă că Cracovia, cu nodul său de cale ferată și industria încă modestă, avea să devină un oraș prosper în cadrul Noii Ordini. Nu, nu intenționa să mai facă pe negustorul, acum avea să devină el însuși un magnat.

Nu este foarte ușor de găsit în istoria familiei lui Oskar originile chemării către acțiuni de salvare. S-a născut pe 28 aprilie 1908, în Imperiul austriac al lui Franz Josef, în deluroasa provincie Moravia. Căminul natal se afla în orașul industrial Zwittau, ale cărui deschideri comerciale i-au adus pe strămoșii familiei Schindler de la Viena la începutul secolului al XVI-lea. Herr Hans Schindler, tatăl lui Oskar, salutase aranjamentele imperiale, socotindu-se austriac din punct de vedere cultural, vorbind germana la masă, la telefon, în afaceri, în momentele sale de tandrețe. Și totuși, când, în 1918, membrii familiei Schindler s-au trezit cetățeni al Republicii Cehoslovace a lui Masaryk și Beneš, se pare că aceasta nu i-a provocat bătrânului nicio tulburare fundamentală — și cu atât mai puțin fiului său de zece ani. După afirmațiile bărbatului Hitler, copilul Hitler fusese frământat chiar din pruncie de prăpastia dintre unitatea mistică a Austriei și Germaniei și separarea lor politică. Nicio astfel de obsesie a neîmplinirii istorice nu a amărât copilăria lui Oskar Schindler. Cehoslovacia era o republicuță atât de răpitoare, un mic cocoloș pe harta Europei, încât vorbitorii de limbă germană își purtau statutul de minoritate cu o oarecare eleganță, chiar dacă recesiunea economică și unele nebunii guvernamentale

lipsite de însemnătate aveau să aducă mai târziu o oarecare încordare în această relație.

Resp. Zwickau, orașul natal al lui Oskar, era un oraș mic, acoperit de praf de cărbune, întins pe coastele sudice ale lanțului de munți, cunoscut sub numele de Jesenik. Înălțimile înconjurătoare erau în parte răvășite de industrie, în parte împădurite cu zădărnici și brazi. Din cauza comunității sudete, vorbitoare de germană, orașul menținea o școală primară germană, la care s-a înscris și Oskar. Tot acolo a urmat cursurile gimnaziului, secția real, destinat să producă ingineri — de mine, mecanici, construcții civile — pe potriva peisajului industrial al zonei. Herr Schindler era și el proprietarul unei fabrici de utilaj agricol, iar educația lui Oskar a fost o pregătire pentru această moștenire.

Familia Schindler era catolică. Același lucru se poate spune și despre familia tânărului Amon Goeth, care la vremea aceea își isprăvea și el cursurile umaniste, pregătindu-se pentru examenul de bacalaureat la Viena. Mama lui Oskar, Louisa, era o practicantă ferventă, hainele păstrând toată duminica amintirea belșugului de tămâie arsă la slujba din biserică Sf. Maurice. Hans Schindler era acel soi de soț care împinge o femeie către biserică. Îi plăcea coniacul, îi plăceau cafelele. O aromă călduță de coniac, tutun bun și plăceri pământești emana din direcția acestui bun monarhist care era Herr Hans Schindler.

Familia locuia într-o vilă modernă cu grădină, amplasată diametral opus față de cartierul industrial al orașului. Aveau doi copii: Oskar și sora lui, Elfriede. Cu excepția termenilor celor mai generali, nu au rămas însă mărturii despre această căsnicie. Știm, de exemplu, că Frau Schindler era nemulțumită de fiul său care, ca și tatăl, își neglija îndatoririle de bun catolic. Nu putea fi însă apreciată ca o familie dezmembrată.

Din puținele lucruri pe care le-a povestit Oskar despre copilăria sa, nu se întrezărește nicio umbră. Soarele saltă printre brazii din grădină, prunele se coc în ungherele verilor timpurii. Dacă el petrece o parte a vreunei dimineți de

vară la biserică, nu se întoarce acasă cu o mai bună înțelegere a păcatelor. Scoate mașina tatălui său la soare, în fața garajului, și începe să umble la motor sau se așază pe o treaptă într-o latură a casei și meștește la carburatorul motoretei pe care și-o construiește singur.

Oskar avea câțiva prieteni evrei din clasa de mijloc, ai căror părinți îi trimiseseră, de asemenea, la școala germană. Acești copii nu erau săteni aschenazim — glumeți, vorbitori de idiș, conservatori —, ci progenituri poliglote, nonconformiste ale unor oameni de afaceri. Dincolo de câmpia Hana, printre dealurile Beskizilor, se născuse dintr-o astfel de familie evreiască Sigmund Freud, și asta nu cu prea multă vreme înainte de a veni pe lume, la Zwickau, dintr-o sănătoasă spiță germană, Hans Schindler.

Turnura pe care a căpătat-o viața lui Oskar pare să-și aibă izvorul într-un moment anume din copilăria sa. E posibil ca tânărul Oskar să fi luat apărarea vreunui băiețel evreu, agresat în drumul său de la școală spre casă. Putem considera destul de sigur faptul că nu s-a întâmplat așa și suntem mai mulțumiți că nu avem o astfel de informație, căci acest gen de evenimente ar fi creat o imagine prea șablonardă. Pe lângă asta, salvarea unui copil de evreu de la turtirea nasului nu dovedește nimic. Până și Himler avea să se plângă într-un discurs, ținut în fața unuia dintre *Einsatzgruppen*, că fiecare german are un prieten evreu. „Iată unul dintre aceste lucruri care se rostesc foarte ușor: «Evreii o să fie anihilați», spune fiecare membru de partid. «Desigur, programul nostru prevede anihilarea lor — o să ne îngrijim de asta». Apoi vin cu toții tropăind, optsprezece milioane de germani vrednici, și fiecare are evreul lui de treabă. Sigur, toți ceilalți sunt niște porci, dar acesta-i un evreu clasa întâi”.

Încercând totuși să descoperim, în umbra lui Himler, unele semne prevestind dăruirea de mai târziu a lui Oskar, dăm peste vecinul lui Schindler, un rabin liberal pe nume dr. Felix Kantor. Rabinul Kantor era un bun discipol al lui Abraham Geiger, liberalizatorul german al iudaismului, care afirma că nu e nicio crimă, ba este chiar laudabil,

de fapt, să fie în același timp și german și evreu. Rabinul Kantor nu era un dascăl rigid de țară. Se îmbrăca modern și vorbea germana în familie. Numea locul său de rugăciune cu termenul pluralist *templu*, nu cu acela mai vechi, *sinagogă*. La templul său veneau evrei de diferite profesii: doctori, ingineri și proprietari de fabrici textile din Zwittau. Când călătoreau, ei le spuneau altor oameni de afaceri: „Rabinul nostru este dr. Kantor – scrie articole nu numai pentru ziarele evreiești din Praga și Brno, dar și pentru marile cotidiene“.

Cei doi fii ai rabinului Kantor au urmat aceeași școală ca și fiul vecinului său neamț, Schindler. Amândoi băieții s-au dovedit îndeajuns de inteligenți ca, mai târziu, să se numere printre puținii profesori evrei ai Universității Germane din Praga. Acești copii vorbitori de limbă germană, cu părul tuns scurt, alergau toată vara, în pantaloni scurți, prin grădinile celor două case, fugărind copiii lui Schindler și fiind puși pe goană de aceștia. Iar Kantor, privindu-i cum săgetau printre tufișurile de tisă, poate că se gândea la Geiger și Graetz și Lazarus și la toți ceilalți evrei liberali de origine germană din secolul al XIX-lea și la prezicerile lor. Ne-am emancipat. Suntem respectați de vecinii noștri germani. Herr Schindler face chiar remarci acide la adresa guvernului ceh, în fața noastră. Suntem învățați laici, ca și cunoscătorii subtili ai Talmud-ului. Aparținem atât secolului XX, cât și unei străvechi rase. Nu supărăm pe nimeni și nici nu suntem supărați pe ceilalți.

Mai târziu, pe la mijlocul deceniului trei, rabinul își va revizui această viziune luminoasă și până la urmă va decide că fiii săi nu vor putea niciodată să-i înduplece pe național-socialiști cu un doctorat în limba germană, că nu exista niciun produs al tehnologiei secolului XX sau al înțelepciunii laice în spatele căruia un evreu ar putea găsi adăpost. Tot așa cum nu va putea exista vreodată specie de rabin accepatibilă pentru noii legislatori germani. În 1936, toată familia Kantor se mută în Belgia. Familia Schindler nu a mai auzit niciodată de ei.

*

Rasă, sânge și pământ erau noțiuni cu un înțeles destul de vag pentru adolescentul Oskar. Făcea parte dintre acei tineri pentru care o motocicletă este cel mai complet model al universului, iar tatăl său, mecanic prin temperament, se pare că a încurajat interesul băiatului pentru mașinile moderne. În ultimul an de liceu, Oskar călărea prin Zwittau un Galloni italian de 500 centimetri cubi. Un coleg de școală, Erwin Tragatsch, privea cu neînchipuit jind motocicleta cea roșie pârâind pe străzile orașului și atrăgând atenția plimbăreților din parc. Ca și băieții familiei Kantor, era și acesta un element deosebit, nu numai singurul Galloni de 500 centimetri cubi din Zwittau, nu numai singurul Galloni din Moravia, dar probabil unic în întreaga Cehoslovacie.

În primăvara anului 1928, ultimele luni ale adolescenței lui Oskar și preludiul unei veri în care se va îndrăgosti și se va hotărî să se căsătorească, băiatul apărură în piața orașului pe un Moto-Guzzi de cel puțin 250 centimetri cubi, o marcă din care mai existau doar patru exemplare pe întregul continent, în afara Italiei, iar acestea patru aparțineau alergătorilor de curse internaționale – Giessler, Winkler, ungurul Joo și polonezul Kolaczowski. Probabil că o parte dintre cetățenii orașului au cam clătinat din cap, spunând că Herr Schindler își răsfață prea mult băiatul.

Va fi însă cea mai dulce și mai inocentă vară a lui Oskar. Un tânăr apolitic, cu o cască din piele mulată pe cap, concurând împotriva echipelor fabricilor pe traseele din munții Moraviei, fiul unei familii pentru care culmea rafinamentului politic era să aprindă o lumânare pentru Franz Josef. Și nu departe, dincolo de curba străjuită de un pâlț de pini, o căsătorie incertă, un declin economic, șaptesprezece ani de politică fatală. Dar pe chipul motociclistului nu se vedea nicio urmă din toate acestea, doar buzele strânse în bătaia curentului de aer provocat de viteză aceluia care – pentru că e nou, pentru că nu este profesionist, pentru că încă nu a stabilit niciun record – își

Libris
Responsabilități și cărți

poate permite prețul mult mai lesne decât cei mai în vârstă, profesioniștii, cei care au stabilit recorduri și tânjesc să obțină altele.

A participat la primul concurs în mai, la cursa montană între Brno și Sobeslav. Era o competiție de înaltă clasă, așa că cel puțin costisitoare jucărie pe care Herr Hans Schindler i-o dăruise fiului nu ruginea în garaj. A sosit al treilea pe Moto-Guzzi-ul cel roșu, în urma a două Terrot echipate cu motoare englezești Blackburne.

Pentru următoarea încercare s-a îndepărtat de casă până la circuitul Altwater, pe dealurile de la granița saxonă. Campionul german la 250 centimetri cubi, Walfries Winkler, se afla și el acolo pentru această întrecere, ca și vechiul rival al acestuia, Kurt Henkelmann, pe un DKW cu răcire cu apă. La cursă se înscrieseră toți așii saxoni – Horowitz, Kocher și Kliwar – Terrot-Blackburne-urile participau și ele, ca și câteva Coventry Eagles. Mai erau trei Moto-Guzzi, inclusiv cel al lui Oskar Schindler, artileria grea de clasa 350 centimetri cubi și o echipă BMW de 500 centimetri cubi.

A fost aproape cea mai bună și mai senină zi a lui Oskar. S-a ținut în umbra Eagles-urilor pe tot parcursul primelor ture, așteptând să vadă ce se întâmplă. După o oră, Winkler, Henkelmann și Oskar îi lăsaseră în urmă pe toți saxonii, iar celelalte două Moto-Guzzi se retrăseseră din cauza unor defecțiuni mecanice.

Pe parcursul a ceea ce considera a fi ultima tură, Oskar îl depăși pe Winkler și amândouă DKW-urile, trecu linia de sosire și încetini. De bună seamă, pe fețele oficialilor s-a citit o oarecare dezamăgire, pentru că și mulțimea a crezut că se terminase cursa. Când Oskar și-a dat seama că făcuse o greșeală de amator, Walfried Winkler și Mita Vychodil trecuseră deja pe lângă el și chiar și istovitul Henkelmann reuși să-l împingă de pe locul trei.

A fost sărbătorit acasă. Dacă n-ar fi comis această greșeală tehnică, ar fi învins cei mai buni alergători din Europa.

Tragatsh presupune că motivele pentru care a luat sfârșit cariera lui Oskar ca pilot de curse în întrecerile de

motociclism au fost de natură economică. E o apreciere destul de corectă. Pentru că, în vara aceea s-a grăbit să se căsătorească cu fiica unui fermier, la șase săptămâni după ce a cunoscut-o și astfel a pierdut bunăvoința tatălui său – care se întâmpla să-i fie și patron.

Fata cu care s-a căsătorit era dintr-un sat aflat la est de Zwitau, în Câmpia Hana. Făcuse școala la maici și avea acel fel reținut pe care el îl admira la propria mamă. Tatăl tinerei, văduv, nu era țăran, ci un fermier educat. În Războiul de treizeci de ani, strămoșii ei austrieci supraviețuiseră repetatelor campanii și foametei, care măturaseră roditoarele câmpii. Trei secole mai târziu, într-o nouă epocă plină de riscuri, fiica lor acceptă o căsătorie pe care mulți o sfătuiseră să nu o încheie, cu un tinerel încă nematurizat din Zwittau. Tatăl ei dezaprobă alianța în aceeași măsură ca și tatăl lui Oskar.

Hans nu era de acord pentru că înțelegea că Oskar se căsătorise după modelul propriului mariaj, neizbutit. Un soț senzual, un tânăr cu impulsuri nestăpânite, căutând prea devreme în viață un soi de liniște, în tovărășia unei fete, rezervate ca o călugăriță, grațioasă, nesofisticată.

Oskar o întâlnește la o petrecere în Zwittau. Se numea Emilie și se afla în vizită la niște prieteni din satul ei, Alt-Molstein. Oskar cunoștea locul, căci vânduse tractoare prin zonă.

Când s-a afișat căsătoria în biserica parohială din Zwittau, unii au considerat cuplul atât de nepotrivit, încât au început să caute alte motive decât dragostea. Era posibil ca, în vara aceea chiar, Atelierele de Mașini Agricole Schindler să treacă printr-o perioadă dificilă, căci erau orientate spre fabricarea de tractoare cu aburi, un tip deja perimat, care devenise nepopular printre fermieri. Oskar începuse să pompeze o bună parte din venitul său înapoi în afacere și acum, cu Emilie, primea o dotă de o jumătate de milion de Reichsmarks, un capital frumos oriunde în lume. Suspiciunile și bârfele nu aveau însă nicio bază, căci în vara aceea era îndrăgostit nebunește. Și, câtă

vreme tatăl lui Emilie nu va găsi suficiente motive ca să creadă că băiatul se va potoli și va deveni un soț bun, i se va plăti doar un procent din jumătatea de milion.

În ceea ce o privește, Emilie era încântată să scape de monotonia din Alt-Molstein, căsătorindu-se cu fermecătorul Oskar Schindler. Cel mai apropiat prieten al tatălui său fusese dintotdeauna plicticosul preot al parohiei, și Emilie crescuse servindu-le ceai și ascultându-le opiniile naive în materie de politică și teologie. Dacă totuși căutăm legături semnificative cu evreii, putem găsi câte ceva în copilăria ei: doctorul satului, care i-a tratat bunica, și Rita, nepoata negustorului Reif. În timpul uneia dintre vizitele sale la fermă, preotul i-a spus tatălui fetei că, în principiu, nu e bine ca un copil catolic să întrețină relații prea amicale cu un evreu. Dintr-o încăpățănare aproape instinctivă, copilă-rească, Emilie a rezistat presiunilor preotului. Prietenia cu Rita Reif va dura până în 1942, când oficialitățile naziste locale o vor executa pe Rita în fața magazinului.

După căsătorie, Oskar și Emilie s-au instalat într-un apartament din Zwittau. Pentru Oskar, probabil că anii '30 îi apăreau acum mai degrabă ca un epilog la glorioasa greșală din vara anului 1928, de pe circuitul Altwater. Și-a efectuat serviciul militar în armata cehoslovacă și, deși aceasta i-a oferit posibilitatea să învețe să conducă un camion, a descoperit că detestă viața militară – nu din considerente pacifiste, ci de confort. Întors din nou acasă, la Zwittau, a început s-o neglijeze pe Emilie, petrecându-și serile în cafenele ca orice burlac obișnuit și sporovăind cu fete care nu erau nici grațioase și nici călugărițe. Afacerea familiei a dat faliment în 1935 și, în același an, tatăl său a părăsit-o pe Frau Luiza Schindler și s-a instalat singur într-un apartament. Oskar l-a detestat pentru asta și s-a dus să bea ceai cu mătușile sale, condamnând gestul lui Hans; chiar și în cafenele vorbea întruna despre trădarea tatălui său față de o femeie de treabă. Părea să nu vadă asemănarea dintre propria-i căsătorie nereușită și cea distrusă a părinților.

Datorită bunelor sale legături în lumea afacerilor, spiritului sociabil, calităților sale de comerciant, capacității

de a ține la băutură, obținuse o slujbă chiar în toiul Marii Depresiuni Economice, ca director de vânzări la Moravian Electrotechnic. Sediul se afla în mohorâta capitală provincială Brno, și Oskar făcea naveta între Bmo și Zwittau. Îi plăcea, bineînțeles, acest fel de viață, mereu pe drumuri. Pe jumătate, era ceea ce-și promisese când îl depășise pe Winkler pe circuitul Altwater.

Când i-a murit mama, a alergat înapoi la Zwittau și a stat de-o parte a gropii, alături de mătușile sale, de sora sa Elfriede și de soția sa Emilie, în timp ce trădătorul Hans a rămas solitar la capătul sicriului – cu excepția, desigur, a miosului preot parohial. Moartea Luisei consacră dușmănia dintre Oskar și Hans. Tânărul nu înțelegea – numai femeile sunt în stare de așa ceva – că tatăl și fiul erau, de fapt, doi frați despărțiți de accidentul paternității.

La vremea când se desfășurau funeraliile, Oskar purta *Hakenkreuz*, emblema cu zvastică a Partidului Sudet German al lui Konrad Henlein. Nici Emilie și nici mătușile nu au fost de acord, dar nici nu au pus asta prea tare la inimă. Mai toți tinerii cehi de origine germană purtau așa ceva în sezonul acela. Doar social-democrații și comuniștii nu purtau insigna și nu se înscrieseră în partidul lui Henlein. Dumnezeu e martor, Oskar nu era nici comunist, nici social-democrat. Oskar era comerciant. Toată lumea având drepturi egale, când intrai în biroul directorului unei companii germane purtând insigna, primeai o comandă.

Și totuși, chiar cu registrul său de comenzi larg deschis și creionul în veșnică mișcare, în lunile din 1938, înainte ca diviziile germane să intre în regiunea sudetă, Oskar sesiză apropierea unei mari cotituri în istorie și se lăsă sedus de imboldul de a lua parte la ea.

Oricare ar fi fost motivele care l-au determinat să meargă alături de Henlein, se pare că, îndată ce diviziile germane au intrat în Moravia, național-socialismul l-a decepționat subit, tot atât de profund și de repede ca și propria căsătorie. Pare să se fi așteptat ca puterea invadatoare să permită înființarea unei Republici Sudete

surori. Mai târziu, a declarat că a fost surprins de confiscarea proprietăților cehești și de agresivitatea noului regim față de populația cehă.

Primul său act dovedit de rebeliune se va manifesta foarte devreme, la începutul conflictului mondial care se apropia, și nu ne putem îndoii că l-a surprins actul tiranic al lui Hitler care, în martie 1939, la castelul Hrad, a proclamat Protectoratul Boemiei și Moraviei. Pe lângă asta, cei doi oameni ale căror opinii le respecta cel mai mult – Emilie și înstrăinatul său tată – nu fuseseră cuprinși de mărețul moment teuton și amândoi pretindeau că înțeleg că Hitler nu putea reuși. Opiniile lor nu erau prea sofisticate, ca și ale lui Oskar, de altfel. Cu o neclintire țărănească, Emilie credea că omul va fi pedepsit pentru că se erija în Dumnezeu. Herr Schindler senior, așa cum îi fusese relatată poziția lui de către o mătușă, se baza pe vechi principii istorice. Chiar la marginea orașului Brno curgea râul pe malurile căruia Napoleon câștigase bătălia de la Austerlitz. Și ce se întâmplase cu triumfătorul Napoleon? Devenise un nimeni, cultivând cartofi pe o insulă din mijlocul Atlanticului. Același lucru se va întâmpla și cu individul ăsta. Destinul, spunea Herr Schindler senior, nu este o funie fără sfârșit, ci o bucată de elastic – cu cât mai tare tragi de el, cu atât mai violent te smucește înapoi către locul de unde ai plecat. Asta îl învățaseră viața, căsătoria și prăbușirea economică pe Herr Hans Schindler, soț ratat și om de lume.

Dar poate că fiul său Oskar nu era încă un dușman declarat al noului sistem. Într-o seară din toamna aceea, tânărul Herr Schindler participă la o petrecere la sanatoriul de pe dealurile de pe marginea Ostravei, aproape de granița poloneză. Gazda era directoarea sanatoriului, clientă și prietenă pe care Oskar o cunoscuse în drumurile sale. Ea îl prezintă unui german subțiratic și bine făcut, Eberhardt Gebauer. Vorbiră despre afaceri și despre mișcările pe care le-ar fi putut face Franța, Anglia și Rusia. Apoi, înarmați cu o sticlă, trecură într-o cameră liberă pentru ca, așa cum sugerase Gebauer, să poată

vorbi mai deschis. Acolo neamțul i se prezintă ca ofițer al serviciului de spionaj Abwehr al amiralului Canaris și-i oferă noului său companion de băutură șansa de a lucra pentru secția străină a acestuia. Oskar avea afaceri peste graniță, în toată partea de sud a Poloniei și în Silezia Superioară. N-ar dori să furnizeze informații militare din regiunea aceea? Gebauer spuse că știa de la prietena sa, gazda, că Oskar este inteligent și prietenos. Dotat cu asemenea daruri, s-ar putea folosi nu numai de propriile lui observații asupra instalațiilor industriale și militare din zonă, dar și de acelea ale oricărui polonez de origine germană pe care l-ar putea recruta în restaurante sau în timpul întâlnirilor de afaceri.

Din nou cei care caută scuze pentru comportamentul tânărului Oskar vor spune că el a acceptat să lucreze pentru Canaris, deoarece, ca agent al Abwehr-ului, era scutit de serviciul militar. Desigur, acesta reprezenta, în bună măsură, partea atrăgătoare a propunerii, dar este posibil ca el să fi crezut chiar că pătrunderea germanilor în Polonia era necesară. Ca și supul ofițer așezat lângă el pe marginea patului, cu care împărțea sticla, în momentul acela el încă aproba afacerile națiunii, deși nu îi plăceau directorii. Pentru Oskar, Gebauer reprezenta, probabil, o anume ținută morală, căci el și colegii săi de la Abwehr se considerau o elită creștină. Deși asta nu i-a împiedicat să pună la cale o invazie militară a Poloniei, îl disprețuiau pe Hitler și SS-ul cu care, credeau ei, se aflau în competiție pentru controlul sufletelor germanilor.

Mai târziu, un organism diferit, care adună și el informații, va găsi rapoartele lui Oskar complete și demne de toată lauda. În călătoriile sale în Polonia, în folosul Abwehr-ului, a dovedit că are darul de a scoate discret informații de la oameni, în special, într-un context social, la cină sau la cocteiluri. Nu cunoaștem natura exactă sau importanța celor aflate pentru Gebauer și Canaris, dar ajunsese să-i placă foarte mult Cracovia și descoperise că, deși nu era o mare metropolă industrială, reprezenta